

آموزش پیش از دبستان در جهان امروز

تطبیق برنامه درسی در سه کشور جهان
[ایران، انگلستان، ژاپن]

مؤلفان:

آزاده رنجبر

احسان کلبعلی

رنجبر، آزاده، ۱۳۵۷

آموزش پیش از دبستان در جهان امروز: تطبیق برنامه درسی سه کشور جهان (ایران، انگلستان، ژاپن) / مولفان آزاده رنجبر، احسان کلعلی.

مشخصات نشر: تهران: دانش کیان، ۱۳۸۹.

۱۲۳ص: جدول

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۰۴۱-۰۰-۶

بها: ۴۳۰۰۰ ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا

کتابنامه: ص. ۱۲۱-۱۲۳؛ همچنین بصورت زیر نویس

۱. آموزش قبل از مدرسه - برنامه های درسی - مطالعات تطبیقی

۲. آموزش قبل از مدرسه - ایران - برنامه های درسی

۳. آموزش قبل از مدرسه - انگلستان - برنامه های درسی

۴. آموزش قبل از مدرسه - ژاپن - برنامه های درسی

شناسه افزوده: کلعلی، احسان، ۱۳۶۳

رده بندی کنگره: ۱۳۸۹/۸۳۲۸/۳/۱۱۴ LB

رده بندی دیویی: ۳۷۲/۲۱ شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۳۵۸۳۶

آموزش پیش از دبستان در جهان امروز

مؤلفان: آزاده رنجبر - احسان کلعلی

ناشر: دانش کیان، ۱۳۸۹

حروفچینی و صفحه آرای: مؤسسه تحریرخانه اراک (سالی) ۰۹۱۸۸۶۳۱۹۶۲

چاپ: فردا

صحافی: سپاهان

لیتوگرافی: مینیاتور

نوبت و سال چاپ: اول/ ۱۳۸۹

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۴۳۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۰۴۱-۰۰-۶

تهران میدان انقلاب - خیابان اردیبهشت - بالاتر از لبافی نژاد کوچه وحید پلاک ۱ واحد ۲ انتشارات پاریان

تلفن ۰۹۱۸۱۶۲۲۵۱۶-۶۶۹۶۴۱۶۴

تهران میدان انقلاب ابتدای خیابان اردیبهشت پلاک ۷۰ طبقه اول انتشارات سپاهان تلفن ۶۶۹۵۰۱۵۴

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
سخن مؤلفان.....	۱
پیشگفتار.....	۳
فصل اول: مفهوم آموزش و پرورش پیش از دبستان	
مقدمه.....	۱۱
مفهوم آموزش و پرورش پیش از دبستان.....	۱۲
تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان.....	۱۲
اقدامات اولیه مربوط به آموزش و پرورش پیش از دبستان.....	۱۶
باغ کودکان.....	۱۷
گسترش کودکانها.....	۱۸
آموزش و پرورش پیش از دبستان در طی نیمه اول قرن بیستم.....	۱۹
سازمان کودکانها.....	۲۲
ویژگیهای کودک در دوره پیش دبستانی.....	۲۵
تشخیص طلبی.....	۲۷
اهداف آموزش و پرورش پیش دبستانی.....	۲۸
ویژگیهای برنامه آموزشی پیش دبستانی.....	۳۱
مبانی برنامههای آموزشی دوران اولیه کودکی.....	۳۲
کودک، مبنای برنامههای درسی.....	۳۲
تدوین برنامه آموزشی بر مبنای نظریه رشد.....	۳۵
تنظیم برنامه آموزشی بر مبنای نظریه یادگیری.....	۳۹
برنامه آموزشی بر مبنای دانش سازمان یافته.....	۴۴

۴۵	 برنامه آموزشی بر مبنای محتوای آموزشی
۴۶	 مبنای صحیح برنامه‌های درسی
۴۸	 جمع‌بندی

فصل دوم: برنامه درسی پیش‌دبستانی ژاپن

۵۳	 تاریخچه پیش‌دبستانی ژاپن
۵۶	 اهداف آموزش کودکان دبستانی ژاپن
۵۶	 محتوای برنامه‌های پیش‌دبستانی ژاپن
۶۰	 تجربیات یادگیری
۶۴	 امکانات
۶۵	 نیروی انسانی
۶۶	 ارزشیابی
۶۶	 پیشرفت‌ها و محدودیت‌ها

فصل سوم: برنامه درسی پیش‌دبستانی انگلستان

۷۱	 تاریخچه پیش‌دبستانی انگلستان
۷۳	 اهداف آموزش و پرورش پیش‌دبستانی در انگلستان
۷۴	 محتوای برنامه‌های پیش‌دبستانی انگلستان
۷۵	 تجربیات یادگیری
۷۶	 امکانات و تجهیزات
۷۷	 نیروی انسانی
۷۸	 ارزشیابی
۷۸	 پیشرفت‌ها و محدودیت‌ها

فصل چهارم: برنامه درسی پیش‌دبستانی ایران

۸۳	 تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران
۸۵	 اهداف و اصول حاکم بر فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره پیش‌دبستانی

۸۶ محتوای برنامه‌های پیش دبستانی ایران

۸۸ تجربیات یادگیری

۹۴ امکانات

۹۶ نیروی انسانی

۹۷ ارزشیابی

۹۸ پیشرفت‌ها و محدودیت‌ها

فصل پنجم: مقایسه و بررسی برنامه درسی پیش دبستانی سه کشور ایران،

انگلستان، ژاپن

۱۰۴ جدول تناظر اهداف دوره پیش دبستانی

۱۰۶ جدول تناظر محتوای دوره پیش دبستانی

۱۰۹ جدول تناظر تجربیات یادگیری دوره پیش دبستانی

۱۱۲ جدول تناظر امکانات آموزشی دوره پیش دبستانی

۱۱۵ جدول تناظر تأمین نیروی انسانی دوره پیش دبستانی

۱۱۷ جدول تناظر شیوه ارزشیابی دوره پیش دبستانی

۱۱۸ ارائه راهکار برای بهینه‌سازی برنامه پیش دبستانی ایران

۱۱۹ منابع و مآخذ

سخن مؤلفان

در روزگار کنونی، همه ملتها با هر نظام سیاسی و اجتماعی پیشرفته و در حال پیشرفت به مسأله برنامه‌ریزی و اصلاحات آموزشی، با توجه به آخرین روشهای آموزشی و فنی و پیشرفتهای علمی جهان توجه خاص دارند.

آگاهی از تغییرات و اصلاحاتی که در نظام‌های تربیتی کشورهای دیگر رخ داده است و مشکلاتی که آنان در اصلاح، توسعه آموزش و پرورش خویش داشته‌اند و آشنایی با تدابیری که برای حل این مشکلات بکار برده‌اند، می‌تواند ما را در شناسایی مسائل آموزشی و اتخاذ تدابیر شایسته‌یاری دهد.

در سالهای اخیر برنامه‌ریزی بروی دوران کودکی نیز مورد اهمیت واقع شده است، تا آنجایی که در کشور عزیزمان ایران نیز در سطح دانشگاهها رشته‌ای بنام پیش‌دبستانی ایجاد شده است، تا مربیان این مقطع با توجه به اهمیت این دوره آموزش دیده باشند.

بر اساس این دوران، مؤلفان این کتاب تلاش کرده‌اند با بررسی وضعیت پیش‌دبستانی دو کشور (ژاپن و انگلستان) نقاط قوت این دو کشور را در این دوران مشخص کنند، از سوی دیگر دوران پیش‌دبستانی در ایران نیز بررسی شده و با توجه به نقاط ضعف آن، تلاشی جهت ارائه راه‌هایی برای بهبود وضعیت این مقطع ارائه گردد.

امید است کتاب مذکور راهی مناسب برای توسعه دوران پیش‌دبستانی برای این مراکز ایجاد نماید و از سویی مسئولین امر نیز از نکات مثبت در دو کشور دیگر بهره ببرند.

پیشگفتار

سال‌های آغازین زندگی کودک، یکی از مهم‌ترین دوره‌های رشد او به شمار می‌آید. اهمیت آموزش و پرورش در اوان کودکی و تأثیر آن در زندگی آینده کودک از قرن‌ها پیش مورد توجه قرار داشته است. چرا که ۸۰ درصد شخصیت کودک ظرف ۶ سال اولیه حیات او شکل می‌گیرد. اولین ارتباط انسانی - اجتماعی کودکان در دوران پیش‌دبستانی شکل گرفته و شکوفایی و رشد این ارتباط منوط به آموزش عشق ورزیدن، محبت کردن و... نشان دادن راه صحیح برقراری ارتباط توسط والدین و مربیان آنان می‌باشد. در این دوران حساس و مهم یادگیری کودکان عمیق‌تر، سریع‌تر و آسان‌تر انجام می‌شود. توانایی‌های آنان در جنبه‌های مختلف رشد شکوفا می‌شود و پایه‌های اصلی شخصیت آنها شکل می‌گیرد.

بدون تردید هر کودکی دارای مجموعه‌ای از استعدادهای نهفته و توانایی‌های بالقوه است و تجارب سال‌های اولیه هر کودک در چگونگی تشکیل شخصیت و رشد و کمال نهایی او بسیار مؤثر است. در این زمینه یکی از روانشناسان به نام آدلر^۱ اظهار می‌دارد: به طور کلی در چهار تا پنج سالگی شخصیت، منش، رفتار و سبک خاص زندگی هر فرد مشخص می‌شود و این روال تقریباً تا آخر عمر ادامه می‌یابد. بیشتر مطالعات و پژوهش‌ها نشان می‌دهد محیط خانواده پاسخگوی رشد اجتماعی کودک بعد از چهار سالگی نیست و کودکان در این سن، نیاز به شرکت در فعالیت‌های اجتماعی بیشتری دارند و حضور در

^۱-adler

محیط‌های پیش‌دستانی این امکان را به آنها می‌دهد تا با کودکان همسن و سال خود ارتباط برقرار کنند و به تدریج مهارت‌های اجتماعی لازم را برای برقراری روابط اجتماعی به دست آورند.

از طرف دیگر، کودک برای برخورداری کامل از آموزش‌های دوره ابتدایی، نیاز به یک انضباط فکری دارد که به طور معمول خانواده قادر به فراهم ساختن آن نیست. حال آنکه در دوره پیش‌دستان، مربیان از طریق فعالیت‌های مختلف مثل بازی و کارهای دستی به تدریج نظم و انضباط ذهنی لازم را در کودکان ایجاد می‌کنند (عطاریان، ۱۳۸۸).

آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان در نظام‌های آموزشی بسیاری از کشورهای جهان، جایگاه حساس و ارزشمندی را دارد. در برخی از کشورها تقریباً تمام کودکان قبل از ورود به دبستان در این مراکز تربیتی پرورش می‌یابند. برخی از کارشناسان تعلیم و تربیت تأکید دارند که آموزش‌های قبل از دبستان کودکان را برای ورود به دبستان آماده می‌کند و در توسعه خزانه لغوی و ایجاد مفاهیم اساسی و قدرت بیان کودکان بسیار مؤثر است، لذا بر ایجاد دوره‌های قبل از دبستان و توسعه کانون‌های آمادگی مدارس تأکید می‌کنند، به همین دلیل تعداد زیادی از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه آموزش پیش‌دستانی را جزئی از نظام آموزش و پرورش قلمداد کرده‌اند، مثلاً کشور هلند در سال ۱۹۹۰ آموزش کودکان سنین ۴ سال به بعد را همگانی کرد. آلمان، استرالیا، کره جنوبی، کانادا، مالزی و آفریقای جنوبی نیز در تلاش هستند تا آموزش کودکانی زیر پوشش آموزش همگانی قرار گیرد. سوئد در سال ۱۹۹۵ اعلام کرد تمام کودکان بالاتر از سن ۱۸ ماه را مهدهای کودک دولتی، مشروط بر آنکه پدر و مادر مشغول کار یا تحصیل باشند را خواهد پذیرفت (آنازاده، ۱۳۶۹).

امروزه این نکته به اثبات رسیده که بسیاری از مشکلات رفتاری و ناراحتی‌های روانی کودکان و نوجوانان، مانند نارسایی‌های عقلی، رفتار غیرعادی و انحراف‌های اخلاقی، ریشه‌ای بس عمیق داشته و به سنین و مراحل رشد اولیه آنان برمی‌گردد. بدون شک این

مسئله ناشی از نبود مراقبت صحیح والدین، مریبان و غیرعادی بودن محیطی است که کودک در آن پرورش یافته است. اگر چه هیچ چیز نمی‌تواند جای گرم و پرمحبت خانواده را بگیرد، ولی خانواده‌هایی نیز هستند که به دلایل گوناگون از جمله کشمکش‌ها و تعارضات حاکم بر خانواده، اختلاف‌های والدین و غیره، در آنها مهر و عطف و وجود ندارد و یا والدین قادر نیستند نیازهای عاطفی فرزندان خود را برطرف کنند. برخی والدین هم به دلیل مشغله کاری و نبود آموزش‌های لازم از دنیای پیچیده کودکان، رمز و راز رشد و تکامل، فنون هدایت، ارشاد و تربیت آنها، آگاهی و اطلاعات کافی ندارند و به همین علت نمی‌توانند در پرورش صحیح کودکان خود موفقیت چندانی به‌دست آورند. البته باید گفت که نه فقط والدین ناآگاه، بلکه والدینی که دارای تحصیلات عالی نیز هستند، حتی اگر فرصت کافی هم داشته باشند، باز هم نمی‌توانند احتیاجات و امکانات آموزشی و تربیتی فرزندان خود را آنگونه که در مراکز آموزش و پرورش پیش‌دبستانی برآورده می‌شود، در خانه مهیا کنند. یکی از مهم‌ترین نیازهای کودکان در دوره پیش‌دبستانی که از لحاظ تربیتی بسیار حایز اهمیت است، معاشرت و بازی با همسالان خود است که والدین نمی‌توانند این موقعیت را در خانه برای فرزندان خود فراهم کنند بنابراین اگر کودکان در این سنین از معاشرت و همبازی شدن محروم شوند، از نظر عاطفی و روانی دچار صدمات و مشکلاتی خواهند شد. تربیت و مراقبت صحیح از کودکان پیش‌دبستانی، احتیاج به تخصص، تجربه فراوان و مهارت‌های بسیار زیادی دارد و اصولاً شیوه‌های تعلیم و تربیت در این دوره به گونه‌ای است که کاملاً با روش‌های آموزش در دبستان و دوره‌های بعد از آن تفاوت دارد به همین دلیل برای بیشتر والدین این امکان وجود ندارد که تجارب گوناگونی را کسب کنند تا بتوانند در برخورد با فرزندان خود، رفتارهای مطمئن و نافذی داشته باشند. که در این کتاب نیز به این موضوع خواهیم پرداخت که در کشورهای ژاپن و انگلستان این روشها برای آموزش کودکان به چه نحوی است و موقعیت کشور ایران در این مقطع چگونه است.

برای تألیف این کتاب تلاش شده به روش تطبیقی عمل شود و آموزش و پرورش پیش دبستانی سه کشور جهان یعنی ایران، انگلستان و ژاپن بصورت تطبیقی مورد بررسی قرار گیرد. بررسی تطبیقی به دانشی اطلاق می شود که موضوع آن شناسایی، تحلیل و مقایسه شباهتها و تفاوت های پدیده های تربیتی در داخل یک نظام آموزشی و یا بین نظام های آموزش و پرورش کشورهای مختلف جهان با توجه به عوامل اجتماعی، مذهبی، اقتصادی، سیاسی مؤثر در تشکیل و پیدایش آنها است. (آقازاده، ۱۳۸۶) با توجه به این که حیطه مقایسه برنامه های آموزشی کشورها دارای وسعت زیادی است بنابراین مقایسه انجام شده در این کتاب را بر مبنای نظریه جرج بردی می باشد، قرار داده ایم.

روش مطالعات تطبیقی در آموزش و پرورش از دیدگاه جرج بردی:

جرج بردی یکی از محققان تعلیم و تربیت تطبیقی است و معتقد است پژوهش درباره پدیده های تربیتی باید بر نقشه و برنامه های سنجیده استوار باشد.

او در جریان مطالعات تطبیقی چهار مرحله را مشخص می کند، که عبارتند از:

۱- مرحله توصیف: در این مرحله پژوهنده باید به توصیف پدیده های تاریخی مورد تحقیق، بر اساس شواهد و اطلاعاتی که از منابع مختلف یا مشاهده مستقیم و مطالعه اسناد و گزارش های دیگران به دست آورده است، بپردازد. مرحله توصیف، مرحله یادداشت برداری و تدارک اطلاعات کافی برای بررسی موضوع در مرحله بعدی است.

۲- مرحله تفسیر: این مرحله شامل واریاسی اطلاعاتی است که پژوهشگر در مرحله اول به توصیف آن پرداخته است. هدف محقق از انجام روش پژوهشی - توصیفی عبارت است از: تشریح عینی، واقعی و منظم خصوصیات یک موقعیت یا یک موضوع.

۳- مرحله همجواری: طی این مرحله، اطلاعاتی که در مراحل قبلی بررسی شده اند طبقه بندی می شوند و کنار هم قرار می گیرند و چارچوبی فراهم می شود تا راه برای مرحله بعد، یعنی مقایسه تشابهات و تفاوت های پدیده تربیتی مورد تحقیق هموار گردد. در این مرحله، پژوهنده می تواند به فرضیه تحقیقی خود دست یابد.

۴- مرحله مقایسه: در این مرحله، تحقیق که در مراحل قبلی، به ویژه در مرحله همجواری، به صورت اجمالی مورد توجه بوده، دقیقاً با توجه به جزئیات بر اساس تشابهات و تفاوت‌ها مورد بررسی و مقایسه قرار می‌گیرد و رد یا قبول فرضیه تحقیق در این مرحله امکان‌پذیر می‌شود.